

ЛЕКЦІЯ 8. КОРОТКИЙ ОГЛЯД КРАЇН З ВИСОКИМ РІВНЕМ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Питання до теми:

1. Характеристика Іспанії.
2. Характеристика Ізраїлю.
3. Характеристика Таїланду.

1. Характеристика Іспанії

Загальна характеристика. «Пас Еспаньяс» (Іспанії) – саме так називають свою батьківщину іспанці, підкреслюючи тим самим її багатогранність.

Територія країни охоплює 80 % Піренейського півострова. Особливість її географічного та історико-культурного положення пов'язана з тим, що до Північної Африки лише 13 км, а від решти Європи вона відокремлена високими (середні висоти до 1500 м) Піренеями. У попередні періоди море було набагато меншим бар'єром, ніж гірські хребти. До складу Іспанії входять також Канарські острови та міста Сеута і Мелілья, які територіально знаходяться в Африці. Це залишки найпотужнішої свого часу колоніальної імперії, яка охоплювала всі частини світу. Іспанська мова є нині державною для 19 країн світу.

Важливими етапами на шляху соціально-економічного зростання Іспанії стали приєднання до ЄС (1986 р.) та НАТО (1981 р.). Якщо в 1975 р. Іспанія залишалася ізольованою від світу (країну відвідав лише прем'єр-міністр Мальти), то нині вона є вагомим учасником загальноєвропейських та світових структур.

Місце на туристичному ринку. У 1955 р. закінчилась ізоляція Іспанії. Однією з пріоритетних галузей господарства названо іноземний туризм. Першовідкривачами туристичних принад Іспанії стали спрагли до сонця жителі Скандинавії, Німеччини та Великої Британії, більшість з яких знала про неї лише одне: «Сюди можна дістатися літаком». І хоча першопочатково іспанці

дивилися на туризм як на щось образливе і ототожнювали його з проституцією, однак доходи від розвитку цієї галузі ефективно вкладалися в розвиток промисловості та сільського господарства. У 1974 р. країну вперше відвідало іноземних туристів більше, ніж тут проживало населення. Відтоді кількість туристів щороку перевищує чисельність населення.

Іспанія посідає чільне місце на туристичному ринку Європи: на неї у 2005 р. припадало 12,6 % потоку іноземних туристів та 13,8 % доходів від туризму (у світі вона посідає другу позицію за обома показниками).

Природно-рекреаційні ресурси. Визначальним для історії, формування етнографічної ситуації та природного середовища Іспанії став рельєф. За ступенем гористості у Західній Європі країна поступається лише Швейцарії. Середня висота над рівнем моря становить 600 м, а 25 % території лежить вище 1000 м. Внутрішня частина держави – плоскогір'я Месера – переділена високими хребтами: Кантабрійські гори, Іберійські гори, Центральна Кордильєра, Толедські гори, Ла-Манча, Сьєрра-де-Ґуаделупе, Сьєрра-Морена, Кордильєра-Бетіка, Кордильєра-Суббетіка, Андалузські гори. Хребти є перепорою для атлантичних і середземноморських повітряних потоків та формують у внутрішніх районах специфічні кліматичні умови. Прибережні гори створюють привабливий амфітеатр для приморських курортів. Гористим є також і рельєф Канарських островів. На о. Тенерифе знаходиться найвища точка Іспанії – влк. Тейде (3718 м).

На сході Іспанія омивається водами Середземного моря, на південному сході – його складовою морем Альборан. Північний захід, південний захід та Канарські острови омиваються Атлантичним океаном. Загальна протяжність іспанського узбережжя становить 4964 км, з яких значна частина має придатні для використання пляжі.

У країні багато джерел мінеральної, переважно термальної, води лікувальних грязей. Останнім часом з метою подолання проблеми сезонності Іспанія популяризує власні бальнеологічні курорти. Серед них варто зазначити такі: Алама-де-Арагон, Арчена, Верін, Кальдас-де-Малавелья, Кальдас-де-

Монбюї, Кальдас-дв-Рейс, Карратрака, Ланхарон, Мондарис, Онтанеда, Пантікосо, Сестоне, Трільйо.

Історико-культурні ресурси. З найдавніших часів вигідне положення на вході в Середземне море перетворило країну у важливий об'єкт завойовництва. Кожен, хто приходив на Піренейський півострів або володів його окремими частинами, залишив свій слід в історико-культурній спадщині Іспанії.

Існують матеріальні свідчення того, що перші люди з'явилися тут півмільйона років тому. Поблизу Мадрида та Гібралтара знаходяться місця найдавніших археологічних знахідок. Однак, найвідомішим з них є печера Альта міра – найважливіший пам'ятник мистецтва палеоліту. Малюнки, переважно тварин, датуються 2100 – 1300 рр. до н.е. Нині печери закриті. Для того, щоб туди потрапити, потрібно мати спеціальний дозвіл, який за 6-8 місяців запрошується в Сантільї. В Альтамірі діє музей сталактитів. Поблизу Валенсії також знайдені печерні малюнки, які відтворюють людські фігури (10000-5000 до н.е.) їх подібність до тогочасних африканських малюнків дає підстави говорити про сильний вплив вихідців з Африки на тогочасну культуру півострова. У провінційному музеї Касереса можна ознайомитися з малюнками печери Мальтравьесо. Поблизу Антекерра знаходяться дольмени – давні поховання – поява яких датується 2000 р. до н.е. Доісторичні малюнки знайдено в печері Сантімамініє поблизу Герніки.

Від «кельтіберів» у спадок дісталися численні фортеці (кастро); *фінікійці* принесли з собою музику, пунічний алфавіт та заснували Кадіс (тогочасний Гадір), в якому бочки для води та якоря на кораблях виготовлялися з чистого срібла; *греки* – оливки, вино та пристрасть до бою биків; *карфагеняни та римляни* – визначні пам'ятки архітектури в Барселоні, Сеговії, Таррагоні, Меріді, Кармоні, Фабарі, Толедо, Луго акведуки, мости, театри, лазні, цирку, золоті копальні в Лас-Медуласі), римські закони та християнство.

Наступні завойовники – *свеви, вандалі та алани* – зробили багато для об'єднання півострова і централізації влади, однак в культурному відношенні використовували спадок іспано-римлян.

На початок 714 р. маври встановили контроль над більшою частиною Піренейського півострова, їх 700-річне панування стало періодом розквіту мавританської (арабської) культури та просвітництва в цій частині Європи. Епіцентром її величі стала Кордова. Вплив арабської культури особливо яскравий в галузі поезії (наприклад, лірика Ф.Г. Лорки), нині використовується понад 4000 слів арабського походження), математики (арабські числа) та архітектури, найкращими зразками якої є Кордовська мечеть, палац-фортеця Альгамбра в Гранаді та палац Генераліфе, мінарет Гіральда в Севільї, замок Алькасаба з Бадахосі та численні мечеті Андалусії. Величний ансамбль Альгамбри разом з витонченим палацом Генераліфе вважаються найвищим досягненням мавританського декоративного мистецтва в Іспанії. Вражають не лише розміри, а й витончена різьба по дереву і камінню, аркади біломармурових колон, орнаменти арабесок. Особливо цікавими є Дворик левів, Дворик мирту, Зала ослів, Зала двох сестер, сади Партал. Султанський палац Генераліфе, який підноситься над містом, оточений вишуканим садом і має багато басейнів та фонтанів.

Після 700-річного арабського панування утворилася могутня європейська та світова держава. Важливим результатом реконквісти стала централізація Іспанії, початок якій поклав шлюб арагонського короля Фердинанда та кастильської королеви Ізабелли (1474 р.). У наступні 400 років було чимало негативних моментів (інквізиція, гоніння на євреїв, міжусобиці), однак саме в цей період Іспанія була однією з провідних європейських держав і найбільшою колоніальною імперією. Численні європейські володіння та заморські колонії (початок колонізації поклав Х. Колумб, який 12 жовтня 1492 р. досягнув Багамських островів і проголосив Америку (він вважав її Індією, власністю іспанської корони) стали матеріальною базою для розквіту іспанської архітектури та мистецтва.

Із «золотим сторіччям» (XVI – XVII ст.) іспанського мистецтва пов'язані імена Х. Боскана, Г. де ла Веги, Ель Греко, Л. Леонського, Ф. де Рохаса, Д. Веласкеса, М. де Сервантеса, Ф. Сурбарана, Х. Рібери, Б.Е. Мурильйо, Л. де

Гонгора, К. де ла Барки тощо. У ХІХ ст. завершується будівництво Королівського палацу в Мадриді та музею Прадо, який є одним з найбільших сховищ мистецьких шедеврів у світі (у першу чергу іспанців Ель Греко, Ф. Сурбарана, Х. Міро, С. Далі, П. Пікассо тощо).

У період іспанської величі з'явилась велика кількість історико-архітектурних пам'яток по всій країні. Особливість більшості з цих пам'яток полягала у тому, що іспанці не надавали їм значення аж до періоду, коли ними зацікавилися іноземні туристи. Саме такими були церкви Сан-Хуліан де лос Прадос (ІХ ст.) в Ов'єдо, Сан-Ісідоро (ХІ ст.) в Леоні та Ерміта де Сан Бауделіо де Берланга (ХІ ст.) в Сорії, які визнано унікальними через настінні розписи, або творіння А. Гауді в Барселоні.

Загалом сакральна архітектура посідає чільне місце серед історико-культурних ресурсів. Собор в Сантьяго-де-Компостела, місті поховання Апостола Якова – найважливіший центр паломництва Іспанії та католицького світу. Барочний фасад ХVІІІ ст. роботи Фернандо Касаса-І-Новоа – найвідоміший на Піренейському півострові. Шедевром мистецтва в соборі є Портник слави з 24-ма старцями з Апокаліпсису. На висоті піднятої руки на Портнику можна нащупати 5 заглибин: за легендою, це відбитки пальців самого Христа, який трішки повернув неф собору. Багатою на традиції є дорога паломників (шлях Якова) з Франції через Піреней до Сантьяго-де-Компостели.

До визначних і унікальних об'єктів слід віднести:

- *церкви Астурії* в місцевому стилі та Сеговії;
- *монастир цистерціанців Поблет* (заснований в ХІІ ст. поблизу Таррагони);
- *місто монастирів, церков і палаців Саламанка* (тут діє найстаріший університет країни; фасад оформлено в стилі платереско);
- *собори та вежі Теруеля* в стилі «мудехар»;
- *монастир в Гуаделупі*, де зберігається образ Пресвятої Діви Гуаделупської (у фонтані цього міста Х. Колумб охрестив перших індіанців);
- *бenedиктинський монастир Марє де Деу де Монсеррат* поблизу

Барселони;

— *монастирі Санто-Домінго де Сілос та Картуха де Мірафлорес (картезіанців);*

— *монастир Іраче в Наваррі;*

— *кафедральні собори Авілі, Самори, Бадахоса, Пласенсії, Кадіса, Сео-де-Уржеля, Леріди, Пальма-де-Мальор-ки, Хакі тощо.*

У багатьох з них знаходяться цінні святині та унікальні твори іспанських художників.

Завжди користуються підвищеним попитом серед туристів фортеці, замки та палаци. У країні нараховується понад 10 тис. замків, більшість з яких знаходиться в Кастилії. Окремі замки перетворені в музеї або чудові готелі мережі «парадор».

Дуже привабливими є архітектурні ансамблі історичних центрів міст і містечок Іспанії. Чільне місце серед туристичних центрів посідає «місто вечірньої зорі» – Мадрид. Особливо цікавими для туристів є:

— *Королівський палац Оріенте* (використовується лише для офіційних прийомів), палаци Лірія, Лінарес, Лонгорія, Вільяермос та Кришталевий;

— *будівлі Академії витончених мистецтв, музею Прадо, «Театро Реаль», Кортесів;*

— *архітектурні ансамблі площ Пласа-Майор, Санта-Ана і Анхель в Старому місті;*

— *ворота Пуерта-де-Алькала* (Тріумфальна арка Карла III);

— *ратуша, вежа Луханес, будинок Сіснерос* (яскравий зразок стилю платереско) на Пласа-де-ла-Вілья;

— *пам'ятники Дон Кіхоту та Санчо Пансі* на площі Іспанії і Колумбу на площі його імені;

— *Ворота Європи* (два похилених під кутом 15° будинки Кувейтської інвестиційної організації).

Серед храмів столиці заслуговують на увагу собор Санта-Марія ла Реаль де ла Альмудена, базиліка Сан-Франсиско ель Гранде, церкви Сан-Антоніо де

ла Флоріда (фрески Гойї), Обіспо та Сан-Ісідороя-Гњямя, монастирі Енкарнасьйон та Дескальсас Реалес, єгипетський храм Дебод. Серцем Мадриду і всієї Іспанії (саме звідси розпочинається відлік кілометрів по іспанських трасах) є овальна площа Пуерта-дель-Соль з бронзовим ведмедем у центрі. Приваблюють чудовими зразками архітектури різних стилів квартал Саламанка, вулиця Кастельяна, торговельна вулиця Серрано тощо. Мадрид є містом чистих бульварів і монументальних фонтанів, затишних парків і бурхливого нічного життя, гамірних базарів (Растро, рибний, філателістський та ін.) і барів (особливо в районі Маласанья). Поблизу столиці знаходиться комплекс монастиря Сан-Лоренсо дель Ескоріал (XVI ст.) – резиденція та усипальня королів і символ могутності Іспанської імперії. Ця велична будівля, яку іспанці називають «восьмим дивом світу», є поєднанням монастиря, палацу та музею і витвором архітекторів Хуана Баутісти де Толедо та Хуана де Еррере. У плані комплекс (208 на 162 м) нагадує перекинуту решітку, на якій живим засмажили св. Лоренсо. Неподалік від Ескоріалу знаходиться Долина загиблих.

Толедо – одне з давніших міст Іспанії і давня столиця Кастилії. Міські мури та палац Алькасар, побудовані ще в римську епоху, і сьогодні вражають своєю величчю. Місто пов'язане з іменами М. де Сервантеса, Ель Ареко, відоме галереєю живопису, мостом Алькantara, церквами Крісто де ла Лус, Сан-Сальвадор, Сантьяго дель Арравель, Сан-Вісенте, Сан-Роман, Санто-Томе, Санта-Марія де ла Бланка (з християнсько-арабсько-єврейськими нотками, попередньо була синагогою), соборами Кафедральним та Сан-Хуан де лос Рейєс, синагогою Трансіто та мечеттю Крісто де ла Лус. Серед громадських будівель заслуговують на увагу залізничний вокзал в стилі неомудехар, замок Сан-Сервандо, єврейський квартал, лікарня Тавера з картинами Ель Греко, Караваджо, Тіціана та Тінторетто. Місто приваблює мистецьку богему з усього світу і зачаровує своїми вуличками.

Неповторна атмосфера властива *Леону*: Кафедральний собор, церква Сан-Ісідоро, Пантеон королів, Каса-де-лос-Ботінес, квартали і площі Старого міста. Собор в Бургосі є домінантою Старого міста і шедевром, який поєднує в собі

багато стилів та легенд. Важливими туристичними об'єктами міста є монастирі Мірафлорес, Сан-Педро де Карденья, Уельгас; середньовічні ворота і міські мури. Колись потужна єврейська присутність в Іспанії чи не найбільшою мірою збереглася з архітектурі Ерваса. Дуже цікавими об'єктами архітектури володіють Сеговія, Чінчон, Аранхуес та Куенка (знамениті «висячі будинки» та природна пам'ятка – «Зачароване місто»).

Столицею Каталонії є *Барселона*, славу якої збільшили А. Гауді, Х. Міро, П. Пікассо, Х. Каррерас, М. Кабальє. У своєму рідному місті А. Гауді побудував декілька будинків, архітектура яких свого часу викликала дискусії про доцільність їх збереження, а нині приваблює тисячі туристів. Серед них творіння в каталонському югендстилі Каса Міла, церква Саграда Фамілія (будується з 1883 р.), парк і палац Гуель, Каса-Вісенс, Каса-Батло. Не менш важливими для Барселони є Готичний квартал з Кафедральним собором, церквою Санта-Агата та Королівським палацом; церква Санта-Лючія; будинок Уряду та ратуша на площі Хайме I; церква Санта-Марія дель Мар; палаци вулиці Монкада; палаци Музики та Губернатора; пішохідна вулиця Рамбла з пам'ятником Х. Колумбу, палацом Віррена, театром Лісеу та ринком Бокерія; палац та монастир Педральбес; стадіон «Камп Ноу», парк Хоана Міро, акваріум.

Каталонія – це середземноморське узбережжя та високогір'я Піренеїв з популярними курортами, гамірні міста та патріархальні села, пам'ятки римської доби та унікальні творіння сучасників. На території Каталонії нараховується понад 1000 церков у романському стилі (особливо слід відмітити храми в Боссості, Саларду, Мольйо, Бехеті, долині Де-Бої). Унікальну історико-культурну спадщину мають Жерона, Пальєс, Ператальяда, Кадакес (батьківщина С. Далі), Таррагона, Лівія, Аха, Ріполь, Рупіт, Вік, Сальсона, Леріда.

Валенсія посідає чільне місце в історії і вигідне положення на березі Середземного моря. Останнім часом все більшої ваги набирає валенсійська мова, яка вважається діалектом іспанської. Найвідоміші об'єкти Валенсії знаходяться на площах Аюнтам'єнто, Меркадо, Сарагоси (Кафедральний

собор), Вірхен (палац Генералідад) та вулиці Кабальєрос; заслуговують на окрему увагу також університет (у його бібліотеці зберігається перша друкована книга Іспанії), Королівські сади та палац Маркес-де-Дос-Агуас.

Мурсія та *Аліканте* в першу чергу відомі своїми приморськими курортами, однак в Аліканте можна познайомитися із замком Сантала-рбара, монастирем Санта-Фас, собором, церквою Санта-Марія, а в Мурсії – з численними пам'ятками в стилі бароко, рококо, чуррігереско.

Справжньою перлиною півдня і, за словами Д. Барроу, «найцікавішим містом Іспанії» є *Севілья*. Іспанці говорять: «Хто не бачив Севільї, той не бачив дива». Це диво поєднує в собі мавритансько-цигансько-іспанський дух із чудовими зразками архітектури: Кафедральний собор – 3-й за розмірами у світі і найбільший в готичному стилі. Тут, як стверджують, поховано Х. Колумба, Гаральда; монастир Санта-Марія де лас Куевас (саме тут спочатку було поховано Х. Колумба), палац-фортеця Алькасар, квартал Санта-Крус та площа Іспанії, Золота вежа, Будинок Пілата тощо. Свій неповторний колорит мають Кордова; старовинні «зартали Гранади і Ронди; батьківщина Пікассо – Малага із замком Гібральфаро та мавританською фортецею Алькасаба; найдревніше місто Іспанії Кадіс та найпівденніше на півострові – Тарифа; затишні білі містечка Аркос-де-ла-Фронтера, Херес-де-ла-Фронтера, Грасалема, Саара, Міхас, Вехер-де-ла-Фронтера, Медіна-Асахара. Прийнято вважати, що початок туристичного освоєння Балеарських островів пов'язаний з перебуванням тут наприкінці ХІХ ст. Авроси Дюпен (Жорж Санд) та Фредеріка Шопена. Вони проживали в картезіанському монастирі поблизу Вальдемосси. Нині острови є одним з найбільш розвинених середземноморських центрів туризму, де відпочивають як королівські родини, так і заощадливі німецькі пенсіонери та студенти. Найвідомішими осередками історико-архітектурної спадщини на островах є Пальма-де-Мальорка (кафедральний собор, палац Альмудена, фортеця Бельвер, арабські лазні, церква Св. Франциска, будинки Са-Льоджа та Консолат-де-Мар), Адрач, Польенса, Естельєнс, Сьюдадела, Маона, Івіса. На окрему увагу заслуговують вежі Баньялбуфара, цитадель Капдепера, мегаліти (таулас) на о.

Менорка, штучні Кальські печери.

Неповторні природні ландшафти та унікальні етнокультурні ресурси властиві для Наварри, Арагону, Країни Басків, Кантабрії, Астурії та Галісії, які займають північний захід Іспанії. Цікаві архітектурні ансамблі мають старовинні центри Памплони, Естельї, Оліти, Тудели, Сарагоси, Уески, Альбаррасіна, Сан-Себастьяна, Більбао, Віторії, Сантандеру, Ла-Коруньї (в т.ч. найстаріший з діючих маяків), Сантьяго-де-Компостели, Оренсе, Понтеведри, Камбадоса, Сан-Вісента-де-ла-Баркери тощо.

Унікальними туристичними об'єктами є церква Діви Марії в Тафалью; міста-фортеці Артахона, Лагуардія та Дарока; замок і монастир св. Франсиско Хав'єра та монастир-усипальниця наваррських королів Лейре в Сангуесі; батьківщина Ф. Гойї – Фуендетодос; місто в стилі мудехар – Тарасона: соборна церква Санта-Марія в Калатаюді; церква Сан-Педро в Теруелі (тут поховані іспанські Ромео і Джульєта: Д. Марсілья та І. Сегура); замок в Рубьєлос-де-Мора; священний дуб в Герніці; королівський палац в Сантандері; церква Санта-Марія де Лебенья в селі Потес (найкращий зразок мосарабської архітектури); мури та собор Луго, палац-фортеця в Монте-Реаль.

Канарські острови більшою мірою асоціюються з відпочинком на березі моря та величними вулканами, однак їм властива і багата історико-архітектурна спадщина. Лас-Пальмас зачаровує архітектурою і атмосферою старовинного кварталу Вегета; цікавими є архітектурні пам'ятки Санта-Крус-де-Тенеріфе, Ла-Лагуни, Ла-Оротави, Вальверде. Важливу роль у місцевому культурному житті відіграють містечка Агаете та Гальдар, відомі як центри проведення фестивалів та місця проживання аборигенів (гуанчі), і печерні поселення Артенара і Аталайя. Приваблюють туристів печерні ресторани Гуайадеке на о. Гран-Канарія та ресторан «Ель Діабло» в гирлі вулкана на острові Лансероте.

Падіння колоніальної імперії в кінці XIX ст. призвело до громадянської війни та тоталітарного режиму Франко. Однак тоталітаризм побічно сприяв появі абсолютно вільних від догм іспанських художників та архітекторів, кінорежисерів та літераторів, у т.ч. у діаспорі: Ф. Г. Лорка, Р. Альберті,

Л. Сернуда, П. Пікассо, П. Альмодавар тощо.

Літні Олімпійські ігри 1992 р. дали можливість модернізуватися Барселону. Окрім проведеної реконструкції місто отримало комплекс спортивні та розважальні споруди на горбі Монжуйк. Новий сучасний науково-виставковий центр на о. Картуха в тому ж році отримала і Севілья (Експо-92). Сучасну архітектуру Іспанії яскраво презентує офісна забудова Мадриду в районі вулиці Алькала.

Етнографічні ресурси. За відсутності яскраво вираженого природного «хребта» нинішня Іспанія – це розірвана на велику кількість етнокультурних клаптиків цілісність. Тут розмовляють 4 мовами та 7 діалектами. З часів Страбона для характеристики іспанців як цілісності використовуються епітети: гостинні, гонорові, дипломатичні, невибагливі і нетерпимі до втручання у їхні справи. І нині поширеним залишається стереотип, що іспанці мало працюють, проте чудово співають, танцюють, грають на гітарі та вбивають биків. Визначальними чинниками формування іспанського характеру є титулованість (говорять, що в Іспанії навіть жебраки – дворяни), вторгнення завойовників, регіоналізм та сонце. Можна прослідкувати різноманіття типів за окремими провінціями: андалусійці – це любов до життя, фаталізм, гонор, балакучість, гумор; галісійці – консерватизм, обережність, похмурість (часто порівнюють з шотландцями); баски – працьовитість, індивідуалізм, пиятика; каталонці – витонченість, незалежність тощо.

Постфранкістська Іспанія додала нових рис до цього портрету. У минуле відійшли тотальний контроль за сімейним, інтелектуальним та культурним життям з боку держави та церкви. Головним принципом сьогодення є свобода особистості, в тому числі сексуальна. У країні легалізовані розлучення, аборти, гомосексуалізм (до речі, в країні знаходиться один з найвідоміших гей-курортів Європи – Сітжес). Однією з головних проблем сьогодення залишається проблема рівності чоловіків і жінок.

Для багатьох іспанець – невисока, з оливковою шкірою та чорним волоссям людина. Однак, повсюди можна зустріти світлошкірих, блакитнооких,

білявих нащадків кельтів, вестготів, римлян, британців та інших завойовників і пришельців. Як говорять свідки, потрапивши до Мадриду чи Барселони, дивуєшся відсутності «типових» іспанців.

Демографічна ситуація в країні наближається до високорозвинених країн: народжуваність – 9,98 на тис. осіб, смертність – 9,81 на тис. осіб, природний приріст – 0,17 на тис. осіб; середня тривалість життя – 9,8 років (жінки – 83,3, чоловіки – 76,4) (всі дані на 2007 р.). Більшість населення концентрується в декількох найбільших містах (Мадрид, Барселона, Валенсія, Севілья, Сарагоса, Більбао, Малага), у той час як решта території створює враження самотності і заворожує сільськими пейзажами.

Одним з кроків на шляху приєднання до ЄС стало прийняття в 1967 р. Акта про релігійну свободу, який послабив роль католицької церкви в суспільному житті. Особливість релігійних почуттів проявляється в тому, що релігійні свята відзначаються з вином і танцями; можливістю з'явитися на службі в купальному костюмі; певній фамільярності по відношенню до Бога (формула «ти мені.., а я тобі обіцяю...»). При загальній лояльності до релігії церква як інститут в багатьох іспанців викликає відразу асоціації з репресіями часів диктатури. Кількість католиків становить 94% віруючих, з них лише 18 % регулярно відвідують храми.

Нерозривними з іспанцями є корида де торос та фламенко. Корида – це єдиний захід в Іспанії, який розпочинається вчасно. Більшість іспанців захищають аристократичну природу цього видовища та його тисячолітні традиції. Ф. Г. Лорка назвав бій биків «найбільшим життєвим та поетичним скарбом Іспанії». Першою людиною, яка перетворила бій биків на власну професію, став Франсіско Ромеро, а його онук Педро Ромеро встановив рекорд з кількості вбитих биків, який досі залишається непереборним (в 1771 – 1799 рр. він убив 5600 биків). Лише в XIX ст. корида трансформувалася з розваги для еліти в загальнодоступне видовище. Єдине, що змінилося в кориді, це те, що нині метою дійства є не вбивство бика, а артистичні маневри, і людина, яка бореться з твариною, тепер не просто матадор (вбивця), а тореро,

який демонструє власні почуття і здібності, кидаючи виклик дикості. Окрім тореро та бика це яскраве видовище створює велика кількість інших учасників та сама публіка.

Сезон боїв биків в Іспанії офіційно відкривається 19 березня (День св. Йосипа) і закінчується 12 жовтня (День Іспанії), однак бої часто відбуваються і до, і після зазначених дат та називаються «фестивалями» (вони влаштовуються за рахунок самих тореро і мають благодійний характер). Крім того, кожне поселення проводить власні фієсти на честь покровителя. Фієсти були б неповноцінними без кориди. Мадридська фієста розпочинається 15 травня і триває аж 27 днів поспіль. Серед найкращих в країні слід відзначити фієсти у Валенсії (березень), Севільї (квітень), Гранаді та Памплоні (червень), Більбао (серпень), Саламанці, Логроньйо та Вальядоліді (вересень) і Сарагосі (жовтень).

Не менш давню і загадкову історію має фламенко, яке уособлює поєднання культур на Іберійському півострові. Саме слово до того моменту, коли воно стало означати конкретний стиль музики та танцю, використовувалося для позначення типу поведінки (темпераментного, бурхливого, грубого). І нині людина може бути фламенко, не маючи відношення до музики, якщо вона емоційно нескута, більше турбується про швидкоплинні задоволення, а не про працю, віддає перевагу свободі пересування та індивідуальній непередбачуваності. Центральне місце в мистецтві фламенко посідає ритмічна пісня, яка є віддзеркаленням складного поєднання східних впливів та релігійних мотивів. Важливою складовою є танок (жести не мають символічного значення, а передають архітектуру почуттів) та гітара. На відміну від традиційних культур інших народів Європи, фламенко не є консервативним, а видозмінюється з часом. Найкращі школи фламенко знаходяться на півдні Іспанії.

Цікавим і для більшості іноземців незрозумілим (особливо на предмет того, хто ж створює добробут країни або, простіше кажучи, хто і коли в Іспанії працює) є розпорядок дня типового мешканця столиці, який переважну частину дня проводить до кав'ярні або барах. О 8 годині ранку він заходить до кав'ярні,

щоб випити чашечку кави перед роботою, об 10 годині – поснідати і знову випити кави, о 14 годині – пообідати і випити кави з коньяком. Після цього розпочинається сієста, під кінець якої знову чашечка кави. О 20 годині він покидає роботу для того, щоб у барі за випивкою та закусками скоротати час до вечері. Приблизно о 2 годині ночі починають наповнюватися нічні клуби та дискотеки. На сон припадає 3 – 4 години і знову... кава.

Надзвичайно важливим елементом життя для кожного іспанця залишається сім'я. Іспанська сім'я – це великий і цілісний клан, в якому панує любов, повага, терпимість і взаємодопомога. Найбільшою образою для іспанця є недобррозичливий відгук про його маму або дитину. У той же час, адюльтер вважається майже нормальним явищем. Дружина для іспанця – це святиня, а для «повсякденних потреб» він знаходить більш просту жінку. Доти, доки це залишається таємницею для оточення, дружина спокійно ставилася до таких забаганок. Нині донжуанство є невід'ємною характеристикою обох статей. Кількість офіційних шлюбів за останні роки різко зменшилася. У країні нараховується приблизно 500 тис. одиноких матерів.

Третину доходу іспанець витрачає на їжу, напої та тютюн. Основу іспанської кухні становлять вино, холодна шинка серрано, ковбаса, дари моря та овочі. Гастрономічні вподобання сильно відрізняються в різних регіонах і це створює додаткову туристичну привабливість країни.

Серед найвідоміших фестивалів Іспанії: Міжнародний фестиваль музики та танцю, який проводиться в палаці Генераліфе в Гранаді (між 15 чевня та 15 липня), Міжнародний фестиваль балетних спектаклів у печерах поблизу Нехри (липень), Вогняне свято (фальяс) у Валенсії (19 березня), свято Ель-Пілар в Арагоні, фієста Санфермінес з бігом биків по вулицях в Памплоні (6 – 12 липня), Міжнародний тиждень форелі в Леоні, свято врожаю винограду в Хересі (початок вересня), свята неділя в Севільї, Малазі, Вальядоліді, Гранаді. Кожен населений пункт проводить власні фієсти двічі на рік, тому створюється відчуття постійного свята.

Усе вищезазначене є підтвердженням того, що іспанці знаходяться на

перехресті двох культур і двох частин світу – Африки та Європи.

2. Характеристика Ізраїлю

Територія Ізраїлю привертає увагу мільйонів туристів як земля трьох релігій, біблійна Земля обітована, батьківщина багатьох народів і цивілізацій. Цьому сприяють також історичні пам'ятники, змішання культур, унікальні природні умови Мертвого моря, десятки найсучасніших морських курортів Середземного і Чорного морів, а також колоритні ландшафти пустелі Негев чи суворі Іудейські гори.

Три основних курортні райони країни знаходяться на узбережжях Середземного моря, Червоного моря (Ейлат) і Мертвого моря, що гарантують бездоганний комфорт і сервіс у сучасних готелях і на пляжах в Ашкелоні, Тель-Авіві, Тетанії, Кейсарії, Герцлії, Хайфі, Акко і Нагарії.

Загальна характеристика. Площа – 27 800 кв. км (включаючи Палестинську автономію і Голанські висоти). Адміністративний поділ – шість округів. Столиця – Єрусалим, Тель-Авів. Найбільші міста – Єрусалим, Тель-Авів, Хайфа, Тетанія, Беєр-Шева. Населення – понад 7 мільйонів осіб (на вересень 2007 р.), не включаючи нелегальних іммігрантів та іноземних робітників. Майже 76 % з них – євреї, 20 % – араби (у т. ч. палестинці, бедуїни, араби-християни) і біля 4 % – представники інших національностей. Ізраїль – багатоконфесійна держава. Приблизно 76% ізраїльтян – іудеї, 16 – мусульмани, 2 % – християни, 2 % – друзи та 4 % – не відносять до жодної з конфесій.

Природний потенціал Ізраїлю. Турист чи просто прихильник подорожей знайде в Ізраїлі досить різноманітний природний світ. Унікальними природними пам'ятниками Ізраїлю є – Архакармель, природна арка і печера Кебет, сталактитові печери Сорок, «місячний пейзаж» Махтеш хагадолъ Махтеш хакатан, Содомська гора і печера із соляним стовпом «дружнина Лота» і безліч інших екзотичних місць. Мертве море – оазис тиші та спокою на ізраїльській землі. У його південній частині, фактично в кам'яній пустелі, побудовано вишукані SPA-готелі. Ніде в світі немає такого природного

феномену – величезна природна ванна з концентрованим розчином природних солей знаходиться на 412 м нижче рівня моря. Морська вода, сонце, грязі і сірководневі джерела – все для оздоровлення та довгої ремісії хворих на шкіряні хвороби, хвороби суглобів, потерпаючих від синдрому хронічної втоми. Унікальні кліматичні умови Мертвого моря та озера Кернет були приводом для створення осередків лікувального туризму, оскільки в Ізраїлі є досить високі стандарти медичного обслуговування.

Історико-культурні пам'ятники країни. В Ізраїлі турист зустрине багато історико-культурних пам'яток, які відображають змішаність культур багатьох народів, що проживали в країні у різний час.

Тель-Авів («Пагорб весни») – перше місто сучасної держави Ізраїль, засновано у 1909 р. як приміський район Яффи. Через 5 років тут мешкало вже 2 тисячі людей, у 1930-ті рр. він перетворився в столицю єврейського ішува Ерец-Ізраель, а в наші дні в цьому мегаполісі проживає вже більше 1 млн. осіб. Заслужують на увагу Палац незалежності, у якому в 1948 р. було проголошено державу Ізраїль, цілий торгово-розважальний і культурний комплекс «Мигдаль-Опера» на набережній, хмарочоси «Азріелі-центру», «Кінематика», національний театр Ізраїлю «Габіма» (1957 р.), що славиться оригінальною архітектурою, Тель-Авівський центр (музей) сценічного мистецтва (1971 р.) на бульварі Шауль хамелех, мальовничі квартали Неве-Цедек Дизенгоф, Тель-Авівський художній музей і бібліотека «Шаар-Цион». Цікаві Музей Бейт ха-тфуцот (Діаспори) на території Тель-Авівського університету, Музей Ерец-Ізраель (Землі Ізраїльської, 1953 р.) з великою колекцією предметів історії різних культур і бібліотекою, художня галерея Бруно Гелері, а також будинки-музеї поета Хаїм-Нахман Бяліка і Давіда Бен-Гуріона.

Цікаві молодіжний бар «Базз Стіп», нічні клуби «Доско» і «Стефан Браун», російський клуб «Млинець», ресторан східної кухні «Абулафія», ресторан «Кавказ», спорткомплекс «Спортек» і безліч інших закладів. Парк Яркон славиться своїми зеленими галявинами, ботанічним садом і садом

каменів в японському стилі, пташиним парком «Цапарі» і дійсними «Сьома млинами».

Тель-Авівські яхт-клуби («маріні») – одні з найзручніших на Середземномор'ї, водяний парк «Меймадьон» має всі існуючі види водних атракціонів і дитяче містечко, а витягнуті міські пляжі оснащено найсучаснішими засобами відпочинку і розваг.

Давня Яффа (Яффо) – один з головних портів давнього Ізраїлю й одне з найдавніших міст світу. Стара Яффа зараз перетворена в один великий туристичний і художній центр із численними ресторанами, галереями і майстернями, блошиним ринком, салонами, музеями й археологічними розкопками.

На південь від Яффи розташовано приморське місто *Бат-Ям* («2 русалки») – один з улюблених морських курортів ізраїльтян. Тут розташовано великий міський парк, найсучасніший центр відпочинку, є навіть велика штучна ковзанка. Можна відвідати великий культурний центр «Бен-Арі» і художній музей «Будинок рибалки». Головна визначна пам'ятка району, безсумнівно, одне з найдавніших міст світу «столиця трьох релігій», давня столиця Ізраїлю – священне місто Єрусалим, якому вже більш 3 тисяч років. Місто, що при царі Давиді називалося Ієвус, являє собою фантастичне змішання пам'ятників історії, культур і народів. Кількість визначних пам'яток тут просто величезна, тому варто витратити на це унікальне місто побільше часу.

Містечко оточено горами, тому починати знайомство з його історією краще з оглядового майданчика на Маслинічній горі (висота 793 м). За рікою Кедрон видніються старі фортечні стіни, а за ними – численні куполи храмів, «свічі» мінаретів і даху Старого міста. У Північно-західній частині Старого міста лежить християнський квартал, де знаходиться святиня світу – Храм Гроба Господня (1149 р. н. е., який неодноразово руйнувався і відновлювався, з невеликою каплицею «Кувуклія» (Гроб Господинь, 1810 р.), величним храмом Воскресіння, у якому зберігається частина тернового вінця Ісуса Христа, а

також з церквою Святої Єлени і залишками каменоломні часів Першого храму.

На самому півдні країни, на узбережжі Червоного моря оточений з усіх боків стіною високих гір і пісками пустелі лежить кращий морський курорт країни – *Ейлат*. Можна відвідати «Маріну-парк», океанаріум, дельфінарій, діамантовий центр, «Техаське ранчо», атракціон № 1 у Ейлате – «Подорож у дивний світ» в готелі «Амбасадор», чи зануритися в глибини моря на «жовтій субмарині Жаклін» на 47 пасажирів, вийти в море на комфортабельній яхті «Жуль Верн», катамарані «Атлантис – 220» чи «Корал-Перлина».

Характеристика туристичної галузі Ізраїлю, її сучасний стан та перспективи розвитку. Основні етапи розвитку ізраїльського туризму. Туристична галузь розвивалась в Ізраїлі поступово, починаючи з 1970 р. з деякими спадами під час конфронтацій та політичних криз.

Особливо бурхливо туризм почав розвиватися в країні з приходом іноземного капіталу, який було вкладено в готельний бізнес (всесвітньо відомі бренди «Шератон», «Амбасадор»), розвиток курортної інфраструктури, а також, що найважливіше, в популяризацію (рекламу) ізраїльських курортів (особливо тут відзначилися ізраїльська діаспора в США). Цей етап, можна сказати, почався з середини вісімдесятих років ХХ ст.

Важливим є те, що уряд країни також багато вклав зусиль і коштів у розвиток туристичної галузі. Особливо в таких напрямках, як розвиток дорожньої і транспортної інфраструктури, будівництво та реставрацію культурних та історичних закладів і пам'яток, у медичну галузь, а також, що є дуже важливим у безпеку перебування туристів у країні. Доходи від туризму складають близько 4 % від валового національного продукту країни. У туристичній Ізраїлю безпосередньо зайнято 83 тисячі чоловік, не враховуючи інфраструктури обслуговування. Загальне число готельних місць складає 45 тисяч номерів.

3. Характеристика Таїланду

Таїланд традиційно посідає одне з перших місць за показниками розвитку

міжнародного туризму. На нього припадає понад 1/7 від загального світового туристопотоку.

Королівство Таїланд знаходиться в самому центрі Південно-Східної Азії між Індією і Китаєм. Столиця – Бангкок. Великі міста: Чиангмай, Хонбурі, Сонгкхла, Накхонсаван.

Північний Таїланд не місцевість, а одне з найкрасивіших явищ загальнолюдської культури. Тут виділяється столиця краю і найбільше місто району Чиангмай («троянди північних гір») як один з головних туристичних центрів. Він розташований на відстані 700 км від Бангкока. Чиангмай є ідеальним місцем для екскурсійних туристичних поїздок. Місто схоже на справжній заповідник архітектурних пам'яток.

Центральний район займає менамську рівнину і прилягаючі до неї передгірні області, а також узбережжя Сіамської затоки. Більшість туристів приїжджають до Таїланду через Бангкок і перше, що вони бачать, – сучасні термінали аеропорта Дон Муанг. Багато авіакомпаній здійснюють регулярні рейси в столицю Таїланда, з яких дві власно тайські – Thal Afiwais і Bangkok Afiwais.

Культурно-історичний потенціал світового значення і добре розвинена інфраструктура – все це в сукупності зробило Центральний район провідним рекреаційним районом країни. Відомі такі туристичні центри: Бангкок, Хуа Хін, До Самуй, Пхи Пхи.

Великим міжнародним центром туризму і бізнесу в цьому районі є столиця Бангкок. Це найбільший торговельний центр, найважливіший транспортний вузол країни. Він має всі необхідні умови з розміщення туристів. Пропонує для проживання більше 200 першокласних готелів, враховуючи найбільший у світі на 3700 місць.

У Бангкоці переважає пізнавальна форма міжнародного туризму. У столиці знаходяться найвідоміші культурні й історичні визначні пам'ятки: архітектурний комплекс королівського палацу, Храм Смарагдового Будди (головної реліквії держави), храм Висхідного сонця, Національний музей,

Зміїна ферма, ферма по розведенню крокодилів і багато чого іншого. У величезному достатку тут представлені шедеври скульптури, насічного розпису і численні декорації, що демонструють неповторні досягнення нації в мистецтві.

До послуг туристів у Бангкоці безліч розваг: це нічні клуби та ресторани, бари, концертні зали, парки, музеї, театри, галереї, кінотеатри, масажні салони, більярдні зали, тенісні корти, майданчики для гольфу, спортивні зали і багато чого іншого.

У самому центрі цього регіону, у 80 км від Бангкока, знаходяться руїни стародавнього міста Аюттїя. Хуан Хін знаходиться в 198 км від Бангкока. Цей найстаріший курорт, відомий завдяки своєму протяжному пляжу, відгородженому від рибацького селища невеликою скелею. Великою визначною пам'яткою Хуа Хіна є нічний ринок, де крім численних сувенірів варто звернути особливу увагу на вироби з місцевої бавовни, а також на морську їжу і різноманітні місцеві солодощі.

Північно-Східний район розташований на плато Корат. Це регіон привабливий завдяки прекрасним видам лісистих гір, національних парків, горбкуватих полів. Цей район славиться і тим, що тут було знайдено сліди найдавнішої цивілізації Бронзового віку.

У районі знаходиться одні із найвідоміших історичних і культурних визначних пам'яток. У музеї містечка Бан Чианг зберігаються унікальні ювелірні і гончарні вироби, знайдені при розкопках поселень бронзового віку. Недалеко від ріки Меконг, у містечку Пха Танемо, знаходяться доісторичні наскальні розписи. У містечку Ясотхон кожне літо проводять свято дощу, супроводжуване барвистим феєрверком. У містечку Сурина щорічно збираються гості з усього світу, щоб побачити традиційне листопадне свято слонів.

Від витoku ріки Мінам – Чао-Прая до тайсько-камбоджийського кордону тягнеться східне узбережжя з безліччю заток і чудових пляжів. Тут розташовано більшість морських курортів, включаючи один із найвідоміших

курортів Азії – Патайо. Курорт розташовано на узбережжі Сіамської затоки, на 147 км на південний схід від Бангкока, за правом іменованний «Рів'єрою Таїланду». Це курорт світового значення, що залучає щорічно сотні тисяч туристів.

До послуг відпочиваючих пропонуються численні цікаві екскурсії. Село Нонг Нуч розташоване в декількох кілометрах від центру Патайї. На великій території знаходяться грандіозний ландшафтний парк і чудовий сад орхідей. На території парку щодня проводиться шоу слонів, яке збирає велику кількість туристів. Слони демонструють своє вміння виконувати акробатичні етюди, малювати абстрактні картини, грати у футбол. До найбільших курортів району відносяться острови Пхукет і Самуї. Сюди спрямовані основні потоки іноземних туристів.

Найбільший острів Таїланду – Пхукет, розташований в Андаманському морі, на відстані 862 км від Бангкока. Пхукет визначний центр водних видів спорту: тут є всі можливості для парасейлінга, віндсерфінга, катання на водних лижах, водяних мотоциклах. Пхукет – це самостійний світ, у якому є абсолютно все, що необхідно туристу – і сонце, і білосніжний кораловий пісок, і смарагдове море, і численні мальовничі місця, захоплюють кожного, незалежно від віку та інтересів.